No. 1675 — Zaterdag 5 Februari 1916. — 33ste Jaargang

AMIGOE DI CURAÇAO

WEEKBLAD VOOR DE CURAÇAOSCHE EILANDEN

Dit Blad verschijnt elken Zaterdag.
Abonnementsprijs voor Curaçao, Bonaire, Aruba en de Bovenwindsche eilanden per drie maanden fl. 2.— met vooruitbetaling.

BUREAU VAN DIT BLAD
Waterkant No 4, Overzijde.
DRUKKER. B. L. BOGAERS.

Voor het Buitenland per jaar fl. 10.—
Afzonderlijke nummers fl. 0.15.
Prijs der Advertentiën van 1—7 regels f. 0.50: voor elken regel meer 7½ cts.

Onze Begrooting IN DE Tweede Kamer.

Aan de orde is het wetsontwerp tot *definitieve vaststelling van de koloniale huishoudelijke begrooting van Curaçao voor het dienstjaar 1916.*

De algemeene beraadslaging wordt geopend.

De heer KNOBEL: Mijnheer de Voorzitter! Bij de Memorie van Antwoord verweert de Minister zich tegen het verwijt als zou deze begrooting niet doen blijken van een duidelijk inzicht in de verheffing van de kolonie en van een krachtigen wil om de kolonie te brengen tot een hoogeren bloei.

Ik kan slechts herhalen, wat door de geachte afgevaardigden uit Amsterdam VIII en Haarlem is gezegd, nl. dat hetgeen ik nu zal laten volgen, natuurlijk dezen Minister niet treft.

Maar wij staan toch voor het feit, dat een krachtige wil om de kolonie Curaçao tot bloei te brengen nergens in de stukken kan worden bespeurd.

Deze stelling kan, geloof ik, voldoende worden verdedigd door slechts een paar punten op den voorgrond te brengen; de rest kan vanzelf daaruit worden afgeleid.

In het Oranjeboek van 1911 is openbaar gemaakt een verslag over de haven van Curaçao van de toenmaligen gezantschapssecretaris te Washington, de heer van Weede.

Daarin wordt gewezen op den slechten toestand van die haven in verband met het ontbreken van een regeling der prostitutie, waardoor Willemstad in dit opzicht een slechte reputatie heeft, en in dit opzicht slechts overtroffen wordt door Barbados en Paramaribo.

De heer van Weede schrijft:

„In de tweede plaats schijnt de onmiddellijke voorziening van eene behoorlijke regeling der prostitutie te Willemstad geboden tot wering van venerische ziekten aan boord der binnenvarende schepen. Het aandoen van de haven door buitenlandsche oorlogsschepen hangt hiervan rechtstreeks af, en de gevolgen van het tegenwoordig volkomen gebrek aan eenige regeling op dit gebied is, dat in de laatste jaren Duitsche en Amerikaansche oorlogschepen Curaçao zooveel mogelijk mijden; zulks werd mij nog onlangs uitdrukkelijk bevestigd door een hooggeplaatst ambtenaar aan het Departement van Marine te Washington.

Voorts zijn die gevolgen voor den dienst op onze eigen oorlogsschepen en op alle koopvaardijschepen hoogst noodlottig. De sanitaire toestand van onze kolonie, voor wat dezen bijzonderen tak aangaat, heeft in het buitenland een zeer slechten naam, en het gebrek aan regeling wekt bevreemding wanneer men nagaat, dat hooge belangen voor Curaçao daarbij op het spel staan, dat zulk een regeling geen quaestie is van groote uitgaven, maar meer van organisatie, en eindelijk dat wij in dit opzicht zulke schitterende voorbeelden kunnen aantreffen bij onze Amerikaansche buren o. a. te Panama en op Portorico."

„Dat is in het geheel niet overdreven", wordt daar gezegd, en ik kan dat volkomen bevestigen.

Wij zien dus dat het gevolg van den toestand, die toen al bestond, was, dat de oorlogsschepen van verschillende natiën Curaçao mijden.

Thans, dus vier jaar nadat dat rapport is openbaar gemaakt, lezen wij in de Memorie van Antwoord:

„Met betrekking tot de ter sprake gebrachte toestanden op sexueel-hygiënisch gebied geeft de ondergeteekende toe, dat die toestanden bedenkelijk zijn."

Nu vraag ik toch: waar is hier de zoo noodige, onontbeerlijke voortvarendheid?

Een tweede punt is dat tusschen de eilanden, welke de koloniën uitmaken, nog geen andere gelegenheid bestaat dan per zeilschip.

Is het noemen van dit feit niet genoeg? In den tegenwoordigen tijd?

Ik spreek hier over een aangelegenheid, die in de Kamer het tegendeel van nieuw is. Reeds een groot aantal jaren geleden zag men in, dat het zóó niet langer kon. Toen werd besloten een stoomschip te bouwen; het ongelukkige schip, dat door Suriname is overgenomen.

De *Prinses Juliana* is thans sedert vier jaar niet meer in de vaart tusschen de eilanden van Curaçao.

De geachte afgevaardigde uit Ommen heeft verleden jaar op dezen misstand met nadruk gewezen. Wat antwoordde de Minister toen? Ten eerste: dat hij een schip voor dien dienst wilde charteren.

Ten tweede:

„De geachte afgevaardigde kan van mij de verzekering aanvaarden, dat op de groote noodzakelijkheid van een betere communicatie tusschen Curaçao en de omliggende eilanden mijn aandacht blijft gevestigd."

En het eindigde met:

„Van het oogenblik dat ik aan het hoofd van dat Departement ben opgetreden, heb ik mij beijverd om deze zaak tot stand te brengen."

Thans is in deze zaak nog niets gedaan.

Er is gesproken verleden jaar van het vischvervoer van Aruba na Curaçao. Er zullen ook nog wel andere artikelen zijn, welke, bij een behoorlijke communicatie, afzet zouden kunnen vinden, hetzij van Aruba, hetzij van andere eilanden.

Te gelijker tijd is er de quaestie van het personenverkeer.

Doch, dit alles daargelaten, hoe kan de Minister het overeenbrengen met zijn verantwoordelijkheid dat, indien de Gouverneur van Curaçao zich in de tegenwoordige troebele tijden, naar één van die eilanden mocht willen begeven en er was geen oorlogsschip aanwezig, hetgeen dikwijls het geval schijnt te zijn, misschien naar het eiland, waar hij zou moeten en zou willen wezen, niet zou kunnen komen, omdat hij geen ander vervoermiddel heeft dan een zeilschip. In vredestijden dergelijke toestanden te laten voortbestaan is erg; in deze tijden noem ik een dergelijk verzuim onverantwoordelijk. Wat zouden wij van een andere natie denken, die dergelijke toestanden liet voortbestaan, en wat zullen andere naties van ons denken, nu het op Curaçao zóó is? En tevens: gelooft niet de Minister zelf, dat zoo iets op de bevolking van de koloniën een verdeemoedigenden indruk moet maken?

In een artikel in de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* van 1 October 1912 werd geschreven dat West-Indië behoefte heeft aan een centrum van verkeer, zooals Curaçao kan worden. Ik kan de lezing van dit artikel in extenso en van een ander, verschenen in dezelfde courant van 2 October 1912, bij den Minister aanbevelen. Het meest saillante punt daaruit is dit:

„Men komt gemakkelijk van Cuba naar New-York, van Belize (Britsch-Honduras) of van Jamaïca naar Londen, van Guadeloupe naar Hâvre, van Curaçao naar Barcelona en Genua, van Sint-Thomas naar Hamburg; maar om van Cuba naar zijn buur Sint-Thomas, van Barbados naar zijn buur Guadaloupe, van Curaçao naar Jamaïca te komen, is — als men het niet met een toevallig varenden schoener aan wil of aan kan — voor lading en passagiers in den regel een heksentoer; en om bij voorbeeld van Trinidad over Sint-Thomas naar Havana te varen zou — alweer, als men geen schoener chartert — een dertiende werk van Hercules zijn. Wel worden de Britsche Antillen door bootdiensten verbonden, maar die booten varen de niet-Britsche koloniën voorbij alsof ze niet bestonden; en zelfs de twee deelen onzer eigen kolonie Curaçao — de drie bovenwindsche in het N. O. en de drie benedenwindsche in het Z. W. —, ja (wat meer zegt) ook de eilanden van elk dier groepjes onderling, hebben alleen de primitieve verbinding per ranken schoener."

Mijnheer de Voorzitter! Het is mij bekend, dat meer dan één lid dezer Kamer ten aanzien van deze toestanden in West-Indië evenzoo denkt als ik. Ik geloof ook in hun naam, de hoop te kunnen uitspreken, dat het Departement van Koloniën spoedig, dat wil zeggen: met een suppletoire begrooting, dus zonder op de begrooting 1916|17 te wachten, zal komen met voorstellen om dezen ergelijken toestand te verhelpen. Zoo neen, dan is te verwachten, dat de middelen die daartoe ter beschikking van de Kamer zijn, zullen worden aangewend om aan die toestanden een einde te maken. Komt de Minister met een suppletoire begrooting, dan zal gelegenheid zijn de belangen van West-Indië te bespreken op meer ampele wijze dan gewoonlijk, nl. op een tijdstip aan het einde van het jaar, wanneer de Kamer, met arbeid overladen, met Kerstmis uiteen wil gaan.

Mijnheer de Voorzitter! Ik resumeer: onze West-Indische bezittingen, in dezen tijd, zonder behoorlijke gemeenschapsmiddelen te laten, is eenvoudig ongeoorloofd en ontoelaatbaar.

De heer KLEEREKOPER: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb bij deze begrooting van Curaçao een vraag te bespreken, die naar het mij wil voorkomen, wel een oogenblik de aandacht mag hebben, deze namelijk: welke is bij het uitbreken van den oorlog de toestand geweest in de kolonie Curaçao?

De vrienden van deze kolonie moeten zich daarover wel zeker ongerust gemaakt hebben, want wij hebben, nadat de oorlog was uitgebroken, zoowel in een zeker deel van onze Hollandsche pers als in een ander deel van de Amerikaansche pers, de meest ontstellende berichten over den toestand van die Curaçaosche bevolking vernomen. Wij hebben allen in onze postbus gevonden verschillende bescheiden, waarin over den ellendigen toestand in Curaçao sprake is, en die een beroep deden op het goede hart van de burgers, op de Nederlandsche liefdadigheid, om aan die desperate bevolking van Curaçao te hulp te komen.

Ik heb hier voor mij de *Tampa Morning Tribune* van 4 September, waarin een bericht voorkomt uit Chicago over den toestand van de bevolking in de kolonie Curaçao, een bericht dat is overgenomen in de *New-York Herald*. Dat bericht draagt niet meer of minder dan den titel: „Curacao People Are Starving", en daar staat onder: „No crops for four years and distress as pressing as in Europe."

En het bericht zelf, dat dan volgt, luidt aldus:

„Chicago, Sept. 3. — Death by starvation because of four years of crop failure faces the 65,000 inhabitants of Curacao Island in the Dutch West Indies, said the Rt. Rev. M. G. Vuylsteke, Catolic Bishof of Curacao, who arrived here today seeking aid for the islanders.

The sufferings in my diocese is fully as terrible as in de warstriken countries of Europe," said the Bishop Vuylsteke.

For four years there have been no crops and the island is turning in a veritable desert.

The Bishop said that 50,000 negroes, 15,000 Indians and more than 3,000 Hollanders were in distress."

Hier hebben wij dus een bericht, waarin niet meer of minder staat dan dat de Apostolische Vicaris van Curaçao, die zooals men zal weten een ambtenaar is in dienst van den Staat, van Curaçao op reis is geweest met verlof — deze heer is trouwens doorloopend met verlof geweest — naar Chicago en dat de indruk, door dit bezoek gewekt, hier verwerkt wordt in een bericht, dat van hongersnood, dood en ellende gewaagt. En de Katholieke pers in ons eigen land heeft ons ook zeer ontstellende berichten over den toestand in Curaçao meegedeeld.

Mijnheer de Voorzitter! Wat is daarvan waar? Is het zoo miserabel geweest in Curaçao? Zijn daar de menschen als ratten gestorven van den honger? En heeft men daarvan hier maar verwijderde geruchten vernomen? En zoo ja, vraag ik mij af met stijgende verbazing, zoo deze hongerlijders zijn bezweken, waar heeft men de lijken gelaten? Dat er voor die laatste vraag eenige aanleiding is zal ik zoo aanstonds uit de cijfers moeten aantoonen. Mijn geachte voorbuurman oppert de onderstelling, dat zij zouden zijn verbrand. Maar zoover is de crematie nog niet gevorderd, dat door die verbranding ook de overlijdenscijfers zouden kunnen worden weggebrand.

Die noodkreten uit de kolonie zijn hier ontvangen met groot medelijden. Men is aan het geld inzamelen gegaan en het bekende goede hart van onze Nederlandsche bevolking — ik spreek in den trant van een liefdadigheidcirculaire — heeft zich niet onbetuigd gelaten. Ook in Amerika heeft men op groote schaal geld ingezameld; de heer Vuylsteke is wel zoo welwillend geweest zich met de leiding der inzameling te willen belasten. En nu wilde ik maar eens weten, of dat geld is uitgedeeld, of dat het is weggestuurd, of dat het voor het grootste deel is belegd bij gebreke aan personen voor wie de behoefte bestond om ze er mede te bedeelen.

Toen de quaestie in Curaçao ruchtbaar werd — want de hongersnood op Curaçao is ook op het eiland zelf eerst bekend geworden uit de Amerik. pers — was men in hooge mate ontsteld, niet zoozeer over die dooden — want die kende geen mensch — maar over het feit, dat op deze wijze onze kolonie Curaçao, die groote belangen heeft in Amerika, in discrediet was gebracht. En die ontsteltenis werd niet kleiner, toen men merkte, dat de reclames die in Curaçao'sche bladen door Amerikaansche firma's plegen te worden ingezonden, daaruit verdwenen waren. De Kamer van koophandel in Curaçao heeft zich daarover in verbinding gesteld met de Nederlandsche Kamer van koophandel in New-York. Maar mij is uit de koloniën verzocht.... doch laat ik eerst den heer van Vuuren waarschuwen, dat ik het niet heb gehoord van den heer Marchena. De inlichtingen, die de heer Marchena met zooveel liefde verdeelt tusschen de heer de Meester en mij, bestaan alleen in de verbeelding der Roomsche pers. Welke portie de geachte afgevaardigde uit den Helder daarvan krijgt, is mij niet bekend; dat zal hij ons straks zelf misschien wel willen mededeelen. Van dien mijnheer Marchena heb ik echter nooit iets anders gehoord, dan dat hij een ingezonden stuk heeft geschreven over de politie in Curaçao en verder weet ik van dien man niets af. En de illusie den man te vinden, die mij mijn inlichtingen over onderwijs enz. vertrekt heeft, kan men gerust begraven bij de lijken van de personen, die door hongersnood zijn omgekomen.

In de koloniën wenscht men echter, dat deze zaak hier wordt besproken. De heer Lansberg, lid van den Kolonialen Raad, heeft daaromtrent met de andere leden van dien raad een felle polemiek gevoerd, en die polemiek heeft zich voortgeplant in de pers. Maar ik geloof niet dat het verstandig zou zijn, om te zeggen dat men hier te doen heeft met „American Humbug" gelijk reeds gebeurd is, daar ook hier over die ellende in Curaçao vreeselijke verhalen zijn medegedeeld.

De sterftecijfers uit de kolonie Curaçao in haar geheel zijn als volgt: in 1912: 1734, in 1913: 1113 en 1914: 1127.

Mij dunkt dat het voorbarig zou zijn die toename van 14 dooden aan hongersnood toe te schrijven.

Die cijfers worden nog duidelijker, wanneer ik ze neem voor Curaçao alleen. Dan zijn er in 1912: 1113 overleden, in 1913: 750 en in 1914: 685, zoodat 65 menschen, aan hongersnood tekort komen.

De gelden, die hier in Nederland zijn ingezameld, heeft men gestuurd naar de kolonie, maar die misère, waardoor vanzelf de weg zou worden gewezen om tot verdeeling te gaan, was er niet. Men heeft daar den leden van de afdeeling Curaçao van het Algemeen Nederlandsch Verbond ieder een bedrag van dat geld in handen gesteld en die verdeelden het maar op eigen houtje, volkomen willekeurig, en van de zijde van een der leden van het Verbond heb ik de inlichting gekregen, dat hij dat geld verdeelde als gevallen van armoede gewaar werd, maar van eenige misère, waarvoor hij direct kon uitgaan om ze te leenigen, wist hij niets.

Pater Poeis heeft in de Nederlandsche Katholieke pers zoo het aan een ander medegedeeld over de ellende daar, en ik herinner mij deze pasage, die mij toen der tijd het meeste trof: de menschen worhier wegens honger en gebrek naar het graf gedragen. Mijnheer de Voorzitter, wanneer er nu in Curaçao buitengewone ziekten hadden geheerscht, dan men zichzou die kommer en ellende kunnen verklaren, maar dat zou men dan toch geweten hebben uit andere gegevens. Gewone ziekten hebben niet in sterke mate geheerscht, ook niet in bijzondere mate de scheurbuik, een ziekte, welke daar veel voorkomt en kwade gevolgen heeft. Is het dan de economische toestand, die dezen honger heeft veroorzaakt? Dan moet ik zeggen, dat in de scheepvaarrt, die in Curaçao een beslissend woord spreekt geen stagnatie heeft plaats gehad. Ik geef toe, dat de booten van de Holland-Amerika lijn gedurende den oorlog niet in Curaçao komen; dat is een gemis van 4 schepen in de maand en dus niet onbelangrijk, maar ik stel daar tegenover, dat bijv. in het deel van 1915, dat achter ons ligt, niet minder dan 15 schepen daarvoor in de plaats zijn gekomen, welke millioenen kilogrammen phosphaat uit de Barbaramijn hebben weggehaald.

Uit Curaçao is gekomen f 12,000 voor het Koninklijk Nationaal Steuncomité en in Curaçao is ingezameld f 5000 voor de noodlijdenden daar ter plaatse. Dat spreekt wel boekdeelen, want de menschen daar zijn toch niet allen zulke Don Quichotten, dat zij f 12,000 voor het moederland zullen geven en slechts f 5000 voor het eigen land, wanneer de nood daar werkelijk zoo groot is. Het Steuncomité was echter zoo ontsteld door de berichten, dat het naar Curaçao terug schreef: houdt dat geld liever zelf, voor de ontzettende misère, die ge daar zelf hebt. Het

bericht kwam daarop terug, dat men dit daar niet noodig achtte. Ik zou daarom den Minister wel willen verzoeken om zich ten deze een oordeel te willen vormen en een onderzoek in te stellen daar ter plaatse. Ik kan mij hieromtrent geen eigen opinie vormen, ik sta hier alleen voor het zonderlinge feit, en vraag daarom waarvoor is dat geld ingezameld, waarvoor moest het dienen! Waarom moest de heer Vuylsteke naar Amerika gaan, wat moest hij daar doen, om van de sociale verhoudingen in een Nederlandsche Kolonie een zoo ongunstige voorstelling te geven! Wat beteekent dit, als ik in *De Maasbode* van 9 Januari lees:

„hoe in intiemen kring in Delft de aanbieding plaats had van een huldeblijk aan mgr. V. die toen met verlof in Holland was. Mgr. V heeft bij die gelegengeid o.a. gezegd: voor het geld heb ik reeds een bestemming, het zal nl. worden aangewend, ten bate van twee nieuwe kerken, die ik voornemens ben in mijne missie te gaan bouwen.

In mijn pogingen om hier in Holland een leening voor de door mij te bouwen kerken en scholen te sluiten, ben ik tot mijn spijt niet ten volle geslaagd. Ik vertrouw, dat uw geschenk een aanloop daartoe moge wezen."

Alles wat zweemt naar anti-clericalisme is mij vreemd; hoeveel kerken er in Curaçao door de Katholieken worden opgericht, gaat mij niet aan, ik zal mij niet vermeten mij daarin te mengen. Wanneer de heer Vuylsteke doorloopend verlof kan krijgen tot het inzamelen van gelden voor kerkbouw, dan bewijst dit weder, dat hij zijn werk weder doet met al de toewijding, die men gewoon is in die kringen waar te nemen. Maar wanneer het dan niet juist is, dat die inzameling moet dienen om te voorkomen sociale misstanden in een Nederlandsche kolonie, dan moet daarvan ook niet worden gesproken en moet dit openlijk worden gegispt. Maar waarom hebt gij u, zal men mij vragen, wanneer gij over dergelijke zaken spreekt, niet eerst uit de plaatselijke pers in Curaçao een onafhankelijke meening kunnen vormen! Omdat er in Curaçao geen onafhankelijke pers is; in heel Curaçao niet. Met den Gouverneur aan het hoofd, met al de machthebbers onder zich, is het een kliek. Wie het niet gelooft, moet het maar onderzoeken, en die het niet gelooven wil, dien zal ik niet trachten te overtuigen. Noch de *Amigoe* noch de *La Cruz*, noch zelfs een blad, dat o, ironie van het lot *de Vrijmoedige* heet, zou den moed hebben een dergelijke critiek uit te oefenen.

Ik heb hier voor mij liggen de *Heraldo*, waarin een ongenoemde deze feiten bespreekt. Niemand zal den moed hebben den schuldige aan te wijzen. Zelfs voor mijn operaties heeft men een beroep gedaan op mijn geheimhouding, omdat er anders gevaar zou kunnen ontstaan voor hen, die inlichtingen geven.

De Minister zal hierop geen antwoord kunnen geven; ik onderstel dat niemand in de Kamer dat zullen kunnen doen. Ik stel mijn mededeelingen in vragenden vorm en ik voeg er zekere publieke feiten aan toe om mijn twijfel te illustreeren. Natuurlijk, men kan alles tegenspreken, maar het materiaal om in deze zaak te beslissen pro of contra, ja of neen, is op het oogenblik naar mijn vaste overtuiging in het moederland niet aanwezig. Doch waar mij dergelijke mededeelingen zijn gedaan en aan de pers zijn voorgelegd en waar ik die toets aan de economische verhoudingen op het eiland van het oogenblik en aan de sterfte- en gezondheidscijfers, daar vind ik daarin aanleiding den Minister met aandrang te vragen deze zaak met klem te onderzoeken.

Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde uit Zwolle, de heer Knobel, heeft gesproken over den gezondheidstoestand in de kolonie Curaçao en nu wil ik wel zeggen, dat ik mij verheug, dat ik op dezen dag veel critiek — want wij hebben van middag wel niet anders gehoord dan critiek op het beleid der Regeering en op de indiening van een motie, die te lang en te vlug was — de critiek van den heer Knobel omtrent de voortvarendheid van de Regeering wat betreft den gezondheidstoestand niet kan deelen, want ik geloof, dat de maatregelen die worden voorbereid in het belang van den gezondheidstoestand zijn een oase van ingrijpen in de woestijn van laat maar loopen. Wij hebben op de begrooting gevonden een memoriepost voor de inrichting van een gezondheidsdienst en wij vinden daarbij de mededeeling, dat een zeer bekwaam deskundige bereid is bevonden daarheen te gaan. Ik meen te weten wie die deskundige is, ik weet ook, dat de aandacht op hem is gevestigd van hoogstbevoegde zijde en ik weet eindelijk, dat ten aanzien van dezen man, die den werkkring als een sociale roeping wil gaan vervullen, de memoriepost beteekent, dat nog over zijn traktement moet worden onderhandeld. Laat men echter niet zijn pennywise en poundfoolish, maar er alleen voor zorgen, dat hij er heen gaat, en zoo spoedig mogelijk. Het beeld van den heer Knobel omtrent den hygiënischen toestand op Curaçao en speciaal van Willemstad was niet te donker gemaald. De toestand is heel erg en de geachte bewindsman die hier thans zit, en die den heer Knobel hoorde over hetgeen de marineschepen daar aan ervaring opdoen, zal wel uit eigen ervaring weten wat de waarheid is. Ik behoef dus geen woord te verliezen om Zijn Excelentie op de hoogte te brengen. Maar ook wil ik dit wel zeggen. Wanneer men inderdaad de hygiënische toestanden wil verbeteren, wanneer men met name tegen de venerische ziekten wil optreden, die daar zoo noodlottig om zich heen grijpen, dan moet de hygiënist die daar heen gaat om de zaak aan te pakken, overtuigd zijn, dat hij de vrije hand zal hebben. Wij zijn hier op nieuw terrein. Twee jaar geleden bij de begrooting van Binnenlandsche Zaken is er ook al op gewezen, dat wij langzamerhand heenkomen over het misverstand, dat venerische ziekten zóó noodlottig zouden zijn, dat wie er eenmaal door is aangetast ook verloren zou zijn.

Ik herinner aan het beroemde woord van den grootsten deskundige op dit gebied, die zegt, dat geen geval zoo erg is of bij behoorlijke behandeling kan tijdig worden ingegrepen met succes. Maar dan moet ook degene, die daarvoor naar Curaçao gaat, niet worden gedupeerd van boven af door leeken op grond van overwegingen van buiten af en niet worden bemoeilijkt bij het nemen van zijn maatregelen. Het bureaucratische element — à bon entendeur demi mot suffit — mag niet een sta-in-den-weg worden voor dezen hygiënist om in te grijpen op een wijze die hij wetenschappelijk noodig acht.

Ik hoop dat wanneer deze ambtenaar uitgezonden wordt, door Zijn Excellentie maatregelen zullen getroffen worden, om hen te doen vergezellen door nadrukkelijke aanwijzingen van de Regeering, die de vrijheid van beweging voor hem waarborgen.

Ik ben aan het einde van mijn betoog. Over het onderwijs zal ik niet spreken. De serenade mij gebracht, deels in verbinding met den heer de Meester, deels persoonlijk voor mijn woning, met schetterende krijgstrompetten door de *Maasbode* en dergelijke publicatiën raakt mijn koude kleeren niet. Ik wil alleen afwachten wat de heer Meerdink vertelt en mij zoo lang beheerschen om te zwijgen. Als de heer Meerdink rapporteert, komt de zaak wel in orde.

Ik wil den Minister nog waarschuwen om niet de gedragslijn vol te houden om de Europeesche onderwijzers en onderwijzeressen één jaar te detacheeren. Men schept het gevaar dat deze jonge menschen, die iets van den vreemde willen zien, een pleizierreisje ten koste van de kolonie maken. Drie jaar moest het minimum voor de detacheering zijn.

Ten slotte wensch ik de Regeering oprecht dank te zeggen voor den bijval mij geschonken in zake hoedenbedrijf op Curaçao. De Regeering zal hoop ik in de ingeslagen richting voortgaan en dan hoop ik dat deze industrie zal bijdragen tot de economische verheffing van de kolonie Curaçao.

De heer DE MEESTER: Mijnheer de Voorzitter! Hetgeen op 20 Jan. 1914 door den heer Kleerekoper en door mij is gezegd over het onderwijs op Curaçao heeft, zooals die geachte afgevaardigde reeds met een enkel woord deed uitkomen, aanleiding gegeven tot veel twistgeschrijf in Curaçaosche en Nederlandsche bladen en ook tot besprekingen in den Kolonialen Raad.

Tusschen hetgeen door den heer Kleerekoper en door mij is gezegd, is een groot verschil geweest. Vooreerst heeft die geachte afgevaardigde, zooals hij reeds zeide, geput uit andere bron dan ik en in de tweede plaats heeft hij zich zeer positief geuit, terwijl door mij is gerelateerd wat mij was medegedeeld door een ingezetene uit Curaçao, in wien ik reeds dadelijk meende vertrouwen te mogen stellen, omdat hij zich tegenover mij uitte op zoodanige wijze, dat hetgeen hij zeide mij toescheen te zijn een *cri de coeur*. Dit maakte indruk op mij en leidde mij tot het verzoek dat er naar de toestanden van het onderwijs op Curaçao een onderzoek zou worden ingesteld. Bij dezen wensch heeft op dien dag, 20 Januari 1914, de heer Kleerekoper zich ten volle aangesloten.

Nu constateer ik met genoegen dat de Regeering getracht heeft aan dien wensch te voldoen.

In het laatste Kaloniaal Verslag wordt medegedeeld:

„In den loop van het jaar werd het ambt van schoolopziener opgeheven en met ingang van 1 Sep. werd tot inspecteur van het onderwijs benoemd de heer H. Meerdink, leeraar de Hendrikschool te Paramaribo. Door de tijdsomstandigheden is geen uitvoering kunnen worden gegeven aan het voornemen om den inspecteur, vóór de aanvaarding van zijne betrekking een reis van ongeveer 3 maanden door de kolonie te laten maken, ten einde zich van de onderwijstoestanden aldaar op de hoogte te stellen en om zich daarna gedurende een half jaar in Nederland voor zijn taak voor te bereiden."

Vervolgens is de inspecteur ziek geworden en thans met ziekteverlof hier.

Die omstandigheden betreur ik, maar er is natuurlijk niets aan te veranderen. Het onderzoek is dus nog niet ingesteld door omstandigheden, onafhankelijk van den wil der Regeering, en op het oogenblik kan ons geen resultaat worden medegedeeld. In dien stand van zaken rest mij niet anders dan af te wachten. Mijn zegsman, en als zegsman heeft hij zich ontpropt de heer de Marchena, heeft over de zaak in de Curaçaosche bladen geschreven en daarbij zijn mededeelingen aan mij nader toegelicht en gestaafd; in de vergadering van den Kolonialen Raad van 9 Mei 1914 heeft de heer Lansberg den heer de Marchena verdedigd en op de onderwijstoestanden in de kolonie critiek uitgeoefend, welke beschouwingen in het Eindverslag op de voorloopige koloniale huishoudelijke begrooting van Curaçao weerklank hebben gevonden.

Daartegenover staat het gevoelen van den gouverneur, dat het onderwijs in de kolonie goed is, van de schoolcommissie, welke het gevoelen van den gouverneur onderschrijft; staat voorts de mededeeling, welke dr. Kraus in de Eerste Kamer heeft gemeend te mogen doen, nadat hij met den gouverneur enkele scholen had bezocht en een gunstigen invloed er van had gekregen,

Ik wil daaromtrent alleen dit zeggen, dat waar de Regeering iemand ging uitzenden, zij een reis van 3 maanden door de kolonie en een tijd van een half jaar in Nederland ter voorbereiding noodig oordeelde; daartegenover staat het gevoelen van den heer Kraus, die dadelijk, nadat hij een bezoek aan de scholen gebracht had, wist, hoe de toestand was.

Verder zal ik er niets van zeggen.

Ik constateer alleen, dat de gevoelens tegenover elkander staan, en dat ik, ook na hetgeen de heer Kraus in de Eerste Kamer heeft gemeend te moeten zeggen, niets heb terug te nemen, want dat die geachte afgevaardigde van het onderwijs in de kolonie een gunstigen indruk heeft gekregen, is voor mij geen reden, om, zonder dat een opzettelijk deskundig onderzoek heeft plaats gehad, wat mij is medegedeeld door een ingezetene, die zelf kinderen heeft en dus bij goede onderwijstoestanden groot belang heeft, voor uit de lucht gegrepen of partijdig ingekleed te houden.

Mijn standpunt is en blijft, dat een behoorlijk deskundig onderzoek naar de onderwijstoestanden noodig is. Eerst als dat zal zijn ingesteld en de uitslag daarvan aan de Staten-Generaal zal zijn medegedeeld, is het oogenblik aangebroken om de balans op te maken. Dan zal ik met volkomen onpartijdigheid zeggen, hoe ik, met des inspecteurs rapport voor mij, over de zaak denk.

De heer VAN VUUREN: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de rede van den heer Kleerekoper heb ik het woord gevraagd. Voor dien tijd dacht ik aan dit debat geen deel te nemen, iets dat ik in het vorig jaar, om den oorlogstoestand, ook niet gedaan heb en thans wilde volstaan, omdat de Minister, die deze begrooting heeft ingediend, niet in de gelegenheid is haar te verdedigen.

De heer Kleerekoper heeft mij echter indirect, door mijn naam te noemen, uitgenoodigd een woord te zeggen.

De geachte afgevaardigde heeft intusschen het debat ingeleid op een wijze, welke mij antwoorden wel moeilijk maakt.

Hij zeide, dat hij alleen sprak in vragenden vorm. Indien op dat oogenblik de heer Troelstra op de plaats van den Voorzitter was gezeten, dan zou ik zeggen, dat de heer Kleerekoper niet heeft gesproken in vragenden vorm, doch veeleer in insinueerenden vorm.

De rede van den geachten afgevaardigde komt toch feitelijk hierop neer: er is van den nood op Curaçao een onjuist beeld gegeven; men heeft daarvoor geld gevraagd dat niet noodig was en daarom wil ik wel eens weten, waar dat geld gebleven is en of het goed besteed is. Ik heb gehoord, dat dit niet het geval is. Op wat in dit opzicht in de pers en in den Koloniale Staten gezegd wordt kan men niet veel aan; het is daar één kliek. Ik beweer ook, dat de Minister mij niet antwoorden kan evenmin als iemand in deze Kamer en vraag daarom, dat er eens een onderzoek worde ingesteld.

Laten wij nu elkander niet voor onnoozeler houden dan wij zijn. Wanneer in het gewone dagelijksche leven dergelijke vragen gesteld worden, dan ligt daarin opgesloten een beschuldiging. Ik verzoek daarom den heer Kleerekoper om, als hij met dergelijke beschuldigingen komt, die dan ook beter te bewijzen dan hij nu gedaan heeft.

De heer Kleerekoper is begonnen met aan te halen een stuk uit een Amerikaansche courant, dat zou hebben weergegeven een interviewu van Mgr. Vuylsteke, Apostolisch Vicaris van Curaçao. Hij heeft daarbij te kennen gegeven, dat Mgr. Vuylsteke in Amerika was om geld in te zamelen en daartoe den benarden toestand van Curaçao zeer overdreven zou hebben voorgesteld.

In het voorbijgaan moet ik zeggen, dat een dergelijke klacht over de overdrijving van een nood allerzonderlingst klinkt in den mond van dezen geachten afgevaardigde. Indien er één partij is, die zich heeft te onthouden van klachten, dat men door overdrijving succes wil behalen, dan is het wel de partij waartoe die geachte afgevaardigde behoort.

Indien de geachte afgevaardigde zich intusschen behoorlijk op de hoogte had gesteld, dan zou hij geweten hebben, dat Mgr. Vuylsteke ik geloof in het begin van Augustus 1914 naar Amerika is gegaan, niet om geld in te zamelen voor de arme bevolking, maar om in de verschillende kerken te prediken voor zijn Missie. Hij is er een jaar gebleven. Mgr. Vuylsteke is er heen gegaan — zooals de geachte afgevaardigde herinnerd heeft dat Mgr. reeds aankondigde lang voordat er sprake van oorlog was te zullen doen — toen bij hier een geschenk in ontvangst nam, om geld in te zamelen voor den bouw van kerken en scholen op Curaçao. Natuurlijk is daardoor niet uitgesloten dat hij, die naar Amerika gegaan is als particulier persoon, ook geld heeft gekregen voor de armen van Curaçao.

Ik kan den geachten spreker echter de verzekering geven, dat dit geld dan ook voor dat doel is besteed, dat er geen cent daarvan aangewend is voor iets anders. Ik ken mgr. Vuylsteke en ik weet, dat hij niet in staat is, het geld voor andere doeleinden te gebruiken dan waarvoor het gegeven is.

En wat betreft dat interview indien de geachte afgevaardigde de Curaçaosche couranten zoo goed leest als hij blijkbaar de Amerikaansche bladen doet, dan zal hij weten, dat mgr. Vuylsteke de juistheid van dat interview ontkent.

Monseigneur Vuylsteke heeft verklaard, dat hij een interview heeft toegestaan, maar dat het gesprokene niet naar waarheid is weergegeven. Hij heeft dan ook het blad op de overdrijving en de onjuistheid gewezen, maar de verslaggever heeft geantwoord — ik heb op het oogenblik den tekst niet bij mij, maar zoo was het ongeveer—: Als wij, Amerikanen, wat in een courant schrijven, moeten wij, om effect te hebben, het wat aandikken.

Het is intusschen wel eigenaardig, dat de beschuldiging omtrent de overdrijving van den nood op Curaçao telkens onverwacht komt opduiken, zonder dat er gelegenheid is zich tot een weerlegging voor te bereiden. In den Kolonialen Raad is deze zaak, evenals hier, niet in de afdeelingen behandeld, maar ter sprake gekomen zonder schriftelijk te zijn voorbereid en zonder dat de aanwezigen konden vermoeden, dat zij aan de orde zou komen. De heer Lansberg heeft intusschen den Apostolisch vicaris niet er bij gehaald, maar alleen beweerd dat de schildering van den nood op Curaçao in Hollandsche bladen overdreven was. Het is mogelijk dat door een of ander schrijver, uitgenoodigd om reclame te maken voor een collecte voor Curaçao, wat dikke woorden zijn gebruikt — ik weet het niet, maar ik wil het aannemen — maar voor zoover de heer Lansberg in den Kolonialen Raad den nood zelf ontkende, is daartegen dadelijk opgekomen door den gemachtigde van den Gouverneur, die toen heeft gezegd:

„Ik betreur, dat de heer Lansberg dit onderwerp ter sprake heeft moeten brengen, zonder dat het in de stukken werd behandeld.

Wist ik, dat de heer Lansberg over dat ontwerp van avond zou spreken, dan zou ik voorzien zijn gekomen van de rapporten van de gezaghebbers van Aruba en Bonaire en van de districtmeesters op Curaçao. En de heer Lansberg zou gehoord hebben hoe nijpend de armoede en hoe treurig de toestand was. De persoon met mooie lintjes of mooie kleeren en zij, die auto's rijden, zijn niet de menschen, die voor bedeeling in aanmerking komen.

Dat er personen zijn, die van den tegenwoordigen toestand misbruik trachten te maken, is mogelijk. Bedriegers en schurken treft men overal ter wereld aan. In dat opzicht is Curaçao niet exceptioneel. De personen, met de uitdeeling belast, weten dat en houden daarmede rekening. Zij doen wat in hun macht is, om de gelden te geven aan hen, voor wie zij bestemd zijn. In onze Kolonie is het gros der menschen arm. Voor mij geldt daarom de gulden stelregel „liever aan velen dan aan weinigen gegeven.

De personen, die van het Ondersteuningsfonds Nederlandsche Antillen gelden voor de armen krijgen, zijn de gezaghebbers van Aruba en Bonaire, de districtmeesters op Curaçao en de bestuursleden van dat fonds.

Voor het bestuur — ik ben er van overtuigd — is deze zaak een eerezaak. Jammer, dat ik daarop niet dieper kan ingaan, omdat zij geheel onvoorbereid ter sprake is gebracht."

Ziedaar wat van regeeringswege is geantwoord. Een van de leden van den Kolonialen Raad, speciaal op Aruba bekend, de heer Zeppenfeldt, zeide:

„Over de armoede in de kolonie wil ik nog even dit zeggen.

„De meerdere of mindere regenval heeft op den economischen toestand van den stadsarme niet zooveel invloed als op dien der buitendistricten.

„Ik wil hiermede niet zeggen, dat de toestand in de stad rooskleurig is; verre van daar. Duurte der levensmiddelen, lagere prijzen der strooheoden, geringer scheepvaartverkeer maken den toestand van stad en omgeving kritiek. Nochtans van eigenlijk hongerlijden kan men hier nog niet spreken.

„Dan kome men in verder gelegen buitendistricten, dan hoore men de klachten van Bonaire en bovenal van Aruba, waar het gebrek zoo nijpend is of liever was, dat er werkelijk honger geleden werd. De sterfte nam schrikbarend toe.

Op Sabaneta stierven in 1913 16 personen en in 1914: 45. En nu was Sabaneta nog niet eens het ergst er aan toe.

Op Santa Cruz (gezaghebbende personen die van den toestand op de hoogte zijn, zullen dit bevestigen) was de nood het grootst.

Is het het lid Lansberg bekend, dat een massa schoolkinderen bijna eenig en alleen moeten teren op een paar beschuitjes, die hun in de scholen verstrekt worden?

Is het hem bekend, dat het niet zelden gebeurt, dat de arme kinderen ten gevolge van den honger door flauwte bevangen neervallen?

Gelukkig is door het tijdig ingrijpen van het Bestuur zoowel op Bonaire als op Aruba het ergste voorkomen."

Mijnheer de Voorzitter! Ziehier geen courantenberichten, in de verte verspreid, maar verklaringen in den Kolonialen Raad afgelegd door leden die er over kunnen oordeelen. Ik vraag nu wat er van te zeggen als hier een afgevaardigde een dergelijken nood blijkbaar niet zoo erg acht en zegt niet te kunnen begrijpen dat ter leniging van dien nood gelden worden ingezameld. Men moet daaruit haast opmaken dat men over nood, armoede en ellende die gelenigd moet worden, anders denkt naargelang het politieke standpunt op een gegeven oogenblik medebrengt.

Ik zou ook nog het Koloniaal Verslag kunnen aanhalen, waarin ook over den nood geklaagd wordt, maar ik zal het, wat dit punt betreft, hierbij laten.

Er is ook nog gesproken over de onderwijsquaestie. Ik was verlangend — ik wil dat gerust bekennen— dit jaar de geachte afgevaardigden uit Amsterdam VIII en uit den Helder hierover te hooren. Twee jaren geleden — zij hebben er zelf aan herinnerd — hebben zij hier in schrille kleuren den toestand op onderwijsgebied op Curaçao geschetst.

De geachte afgevaardigde uit Amsterdam VIII zegt, dat hij de namen van zijn zegslieden voor zich houdt. Ik ken hem dat recht volkomen toe. Hij zal dan ook moeten toegeven dat ik, ook waar hij mijn naam in dit verband noemde, nooit er ook maar op gezinspeeld heb, dat hij van den heer Marchena zijn inlichtingen kreeg. De heer Marchena heeft zich inmiddels zelf aangemeld als degene die den geachten afgevaardigde uit den Helder indertijd van voorlichting heeft gediend.

De heer Marchena heeft, zooals ook uit het verhandelde in den Kolonialen Raad is gebleken, kinderen op de Hendrikschool, zoodat hij — ik geef dat toe — over den toestand aan die school kan oordeelen. Uit het medegedeelde in de stukken zou men zelfs afleiden, dat hij met bewijsstukken bij den geachten

afgevaardigde uit den Helder is gekomen, en hij hem cahiers vol fouten, die niet gecorrigeerd waren, heeft overgelegd. In hoeverre dit tegen een school bewijst laat ik daar.

Dit alles geldt intusschen alleen de openbare Hendrikschool. De geachte afgevaardigde heeft zich echter blijkbaar ook over het bijzonder onderwijs taten inlichten door den heer Marchena. Het is nu een feit, dat de heer Marchena van het bijzonder onderwijs nog heel veel minder heeft gezien dan de vroegere ambtgenoot van den geachten afgevaardigde uit den Helder, de heer Kraus, dien hij als getuige wraakt. De heer Kraus, lid van de Eerste Kamer, is op Curaçao in scholen geweest en heeft al was het onderzoek in verband met den beschikbaren tijd betrekkelijk oppervlakkig, boven ons en boven den heer Marchena vóór, dat hij met eigen oogen zag. Hij nu heeft de toestanden zoo gevonden, dat hij gemeend heeft te moeten opkomen tegen de voorstelling, die de geachte afgevaardigde uit den Helder zijn vroegeren ambtgenoot er van had gegeven. Van den heer Marchena staat vast, dat hij zich nooit de moeite heeft gegeven een voet in een bijzondere school te zetten. Mocht hij zich er op beroepen, dat hij zich van de ontwikkeling der leerlingen, nadat zij de school verlaten hebben heeft overtuigd, dan bedenke men, dat men op Curaçao met bijzondere omstandigheden te maken heeft, welke oorzaak zijn, dat de vruchten van het onderwijs niet altijd beantwoorden aan hetgeen men gaarne zou wenschen Men heeft niet alleen te rekenen met de armoede en het als gevolg daarvan ongeregelde schoolbezoek, maar ook met de moeilijkheid, dat de bevolking. die ruim 31.000 zielen telt, buiten de school in haar eenvoudigste lagen Papiömentsch en in haar meer ontwikkelde lagen Engelsch of Spaansch spreekt. Als de kinderen op school komen, kennen zij dan ook niet de taal, die nu eenmaal is aangewezen als de voertaal op school. Op de Boven-eilanden heeft men bovendien te doen met menschen die Engelsch en Spaansch noodig hebben met het oog op hun handelsverkeer met Zuid-Amerika, en aan het Nederlandsch in hun verder leven nooit behoefte hebben.

Het is in dergelijke omstandigheden heel gemakkelijk te zeggen: het is gewenscht dat in een Nederlandsche kolonie de bevolking Nederlansch spreekt, maar als die bevolking noch in het dagelijksch leven, noch bij haar verkeer met anderen het Nederlandsch noodig heeft, dan begrijpt men dat het van die wenschelijkheid niet gemakkelijk doordrongen wordt. Let men bovendien er op, dat indien meer dan gewoon lager onderwijs wordt genoten, men niet alleen Nederlandsch moet leeren, maar Fransch, Duitsch, Engelsch en Spaansch er bij, dan ligt het voor de hand, dat het onderwijs niet altijd de vruchten geeft, die wij van ons Nederlandsch standpunt zouden wenschen.

Ik had echter nu verwacht, dat de beide geachte sprekers thans de zaak zouden hebben besproken in het licht van het verslag van den inspecteur, die op hun aandrang is uitgezonden. Ik heb mij daarbij indertijd in zooverre aangesloten, dat ik heb beweerd, dat het bijzonder onderwijs met gerustheid deze contrôle kan afwachten. De inspecteur is niet een Katholiek, hoewel dit, gelet op de bevolking der kolonie, niet onbillijk zou zijn geweest en er onder de sollicitanten uitnemende Katholieken waren. Ik klaag daarover intusschen niet, maar verheug mij veeleer voor het bijzonder onderwijs, want ware hij Katholiek, dan zou die man even spoedig verdacht zijn gemaakt als de gouverneur. Die inspecteur is, het is waar, nog maar korten tijd werkzaam geweest, maar hij heeft verschillende scholen bezocht en heeft omtrent zijn bevindingen een verslag uitgebracht. Dit verslag is niet gunstig voor de openbare Prins-Hendrikschool, als gevolg weder van een samenloop van ongunstige omstandigheden, die het trekken van een algemeene conclusie voor de school voorbarig maken. Het verslag is echter — en ik had gehoopt dat dit de geachte afgevaardigde uit den Helder en vooral de geachte afgevaardigde uit Amsterdam VIII, die twee jaar geleden bij het bijzonder onderwijs alles slecht noemde, zouden hebben gereleveerd — gunstig voor het bijzonder onderwijs in de stad en zelfs vrij gunstig voor het bijzonder onderwijs buiten.

Ik wensch mij ten slotte aan te sluiten bij den heer Knobel, die gesproken heeft over de verbinding tusschen de eilanden, op verbetering waarvan ook ik in vroeger tijd herhaaldelijk heb aangedrongen, terwijl ik ook met hem den wensch wil uitspreken, dat de Minister zijn aandacht wil schenken aan het groote zedenbederf te Willemstad. Ik zal hierop niet ingaan, maar alleen verzekeren dat, wat ik daaromtrent hoorde, ingrijpen zeer urgent maakt.

De heer RAMBONNET, Minister van Koloniën a. i.: Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigden uit Zwolle en Amsterdam VIII hebben gesproken over den bedenkelijken toestand van het prostitutenvraagstuk te Willemstad en op Curaçao en de geachte afgevaardigde uit Zwolle heeft doen voorkomen, alsof de Regeering in dit opzicht niet dilligent genoeg geweest is. In de Memorie van Antwoord is al medegedeeld, dat een man van groote bekwaamheid en waarin de Regeering veel vertrouwen stelt, in de maand Februari uitgezonden zal worden voor de organisatie van den gezondheidsdienst op Curaçao, n.l. de hoofdinspecteur van de volksgezondheid-dr. den Houter. Ik heb een persoonlijk onderhoud met dr. den Houter gehad: ik heb bovendien als Minister van Marine gegevens laten inzamelen omtrent de toestanden in Curaçao — en ook voor Oost-Indië en Soerabaja — wat aangaat de venerische ziekten, en ik heb er bij dr. den Houter speciaal op aangedrongen aan deze zaak het eerst zijn aandacht te schenken.

Verder heeft de geachte afgevaardigde uit Zwolle — en de geachte afgevaardigde uit Zevenbergen is hem daarin bijgevallen — nog gesproken over de communicatie tusschen de eilanden. Ook daarvoor kan ik verwijzen naar hetgeen in de stukken is vermeld, nl. dat getracht zal worden een schip te charteren om in dien dienst te voorzien. De geachte afgevaardigde zal wel niet van mij verlangen, dat ik op dit oogenblik een persoonlijk antwoord kan uitspreken over de vraag, in hoeverre deze noodzakelijkheid andere eischen voor de ontwikkeling van Curaçao praedomineert.

De geachte afgevaardigde uit Zwolle voegt mij toe: dat ligt voor de hand. Men moet echter meer gegevens hebben om te kunnen zeggen of deze eisch op het oogenblik praedomineerend is in verband met de financieele gevolgen en in verband ook met andere eischen die zich van zelf naar den voorgrond dringen.

De geachte afgevaardigden uit Amsterdam VIII, den Helder en Zevenbergen hebben gesproken over de onderwijstoestanden in Curaçao. Ook daarover kan ik natuurlijk geen oordeel uitspreken. Ik kan alleen dit zeggen, dat de heer Meerdink, die tot inspecteur van het onderwijs is benoemd, sedert 1 December de voorbereidende studiën maakt, die voor zijn optreden in Curaçao noodig werden geoordeeld. Wanneer die inspecteur weder in functie is, dan zal de gelegenheid daar zijn om diens oordeel te vernemen over de verschillende meeningen, die door de geachte afgevaardigden over het onderwijs zijn uitgesproken. Tot zoolang komt het mij voor, dat het beter is, het oordeel op te schorten.

Dan heeft de geachte afgevaardigde uit Amsterdam VIII nog gesproken over de besteding van de gelden die zouden zijn opgebracht tot leniging van den nood op Curaçao. In Augustus zijn gelden verzameld in Curaçao voor 't Koninklijk Nationaal Steuncomité, tot een bedrag van f 3000. Later heeft men echter f 1500 niet naar het moederland opgezonden, omdat van hieruit werd verzocht, dat te besteden voor de leniging van den nood op Curaçao en de andere eilanden. Ik kan daaromtrent verder geen inlichtingen geven, maar aan den Gouverneur zullen daarover zoo noodig nog nadere inlichtingen worden gevraagd.

De geachte afgevaardigd uit Amsterdam VIII heeft verschillende gegevens verzameld over onjuiste inlichtingen, die over Curaçao zouden gegeven zijn in de Amerikaansche pers. Ik moet hem er opmerkzaam op maken, dat de reis van den bisschop geheel buiten 's lands dienst omging en dat dit een particuliere reis naar Noord-Amerika betrof. Nu is in de *Amigoe di Curaçao* het bericht omtrent den toestand in Curaçao, dat gezegd werd van den bisschop afkomstig te zijn tegengesproken, en naar ik meen te weten, is dat bericht ook in de Amerikaansche pers tegengesproken. Maar hoe het ook zij, ik kan daaromtrent op het oogenblik ook geen meerdere inlichtingen geven.

Ten slotte heeft de geachte afgevaardigde uit Amsterdam VIII nog gezegd, dat hij het verkeerd vindt, dat het onderwijzend personeel slechts voor één jaar gedetacheerd wordt naar de kolonie. Ik ben dat geheel met den geachten afgevaardigde eens, ook ik ben van oordeel, dat het detacheeren naar de kolonie voor ten minste drie jaren moet geschieden om voldoende nuttig effect te kunnen sorteeren en het detacheeren niet te maken tot een pleizierreis.

De heer KLEEREKOPER ontvangt voor de tweede maal het woord en zegt: Mijnheer de Voorzitter! Een enkel woord aan den heer van Vuuren. Deze is begonnen met te zeggen, dat het beantwoorden van mijn rede moeilijk was. Dat kan ik niet helpen. Hij heeft gesproken van een insinueerenden vorm, d. w. z. hij heeft er niet van gesproken, hij heeft betreurd, dat de heer Troelstra daar niet zat als president, dan had hij er van mogen spreken.

Hij heeft in het voorbijgaan met een enkel woord gewaagd van de belangstelling in het lot van armen en ongelukkigen, die men bij de hand heeft als men er politiek belang in ziet, en die men niet naar voren brengt als het politiek belang dat niet met zich voert. Ik zou zoo willen zeggen: van insinueeren gesproken!

Verder heeft de heer van Vuuren op hoogen toon — die heel sympathiek is, want wie zou tegen mijn betoog opkomen als hij het niet deed? — zoo een en ander, als ik het woord mag gebruiken, afgeknabbeld van hetgeen ik omtrent die Curaçaosche aangelegenheid had verteld. De heer van Vuuren zeide daarbij, dat ik mij min of meer in vragenden vorm had uitgedrukt, maar dat daarin lag opgesloten een beschuldiging. Met andere woorden, wat ik direct zeide was voorzichtig, maar het slinksche oogmerk was daarachter verscholen, nl. het uitspreken van een beschuldiging. Mijnheer de Voorzitter! Dat is mijn taktiek van vechten niet. Ik heb geen slinksche oogmerken en verberg nooit iets achter wat anders, — ik heb precies gezegd wat ik te zeggen had en ik neem er geen woord van af.

Wat is nu eigenlijk de verdediging van den heer van Vuuren? Hij heeft gezegd: och, Mgr. Vuylsteke heeft een beetje overdreven.

De heer VAN VUUREN: Dat heb ik niet gezegd.

De heer KLEEREKOPER: De heer van Vuuren heeft gesproken van overdrijven, hij heeft dat zelfs geïllustreerd door te zeggen: Wie uwer zonder zonde is, werpe deswegen den eersten steen, — maar de sociaal-democraten zijn daartoe niet gerechtigd, want die overdrijven zelf

Mijnheer de Voorzitter! Dat is mij niet geheel en al duidelijk. De heer van Vuuren heeft gesproken over de reis van den heer Vuylsteke. Hij wist de data niet precies, maar aangezien ik er niet van houd te spreken over dingen, als ik ze niet precies weet, zal ik die data aan den heer van Vuuren mededeelen. De heer Vuylsteke is op 17 October 1910 als ambtenaar in de kolonie benoemd; op 14 April 1913 is hem verlof toegekend. Ik geloof, dat hij in dien tusschentijd niet veel meer had gedaan dan te worden voorgedragen door den Gouverneur voor een décoratie. Op 1 Februari 1914 is hij weer in actieven dienst hersteld; op 23 September 1914 is hem drie maanden verlof gegeven om naar Amerika te gaan wegens gewichtige redenen; op 23 December 1914 is dat verlof met drie maanden verlengd; op 23 Maart 1915 is dat verlof met drie maanden verlengd; op 23 Juni is dat verlof met drie maanden verlengd; op 23 September is dat verlof met drie maanden verlengd.

Ik geloof dat de staat van dienst van dezen dignitaris alleszins duidelijk aan den Kamer kan worden voorgesteld.

Of de sociaal-democraten nu overdrijven, — daar gaat het niet om, dat zijn geen apostolische vicarissen, de vraag is alleen of mgr. Vuylsteke overgedreven heeft, en als deze geachte heer heeft overdreven, kan de overdrijving van de sociaal-democraten vrijwel buiten debat blijven.

De heer Vuylsteke is gegaan om geld in te zamelen voor kerken, zegt de heer van Vuuren mij thans. Zeker, dat heb ik ook gezegd. Als ik wel ben ingelicht — maar ik beweeg mij niet gaarne op dat voor mij in alle opzichten glibberige terrein — waren die kerken noodig om Curaçao te brengen in een positie om er een bisdom aan te maken. Zóó heeft men mij geïnformeerd. Als de heer van Vuuren dat niet begrijpt, zal het wel niet duidelijk zijn, want die heeft van bisdommen meer verstand dan ik.

Het was dus niet de beschuldiging dat de heer van Vuylsteke naar Curaçao is gegaan om geld te vragen voor arme menschen en dat hij daar kerken van heeft gebouwd; dit is zeer een vulgaire vertaling van wat ik zeer nadukkelijk aldus heb geformuleerd: hij is gegaan wegens gewichtige redenen; dit was de qualificatie van den gouverneur Nuyens. En daar heeft hij jobsiaden verkocht over den economischen toestand van de bewoners van Curaçao en met name van de negerbevolking. En nu kan de heer van Vuuren wel zeggen: de Amerikaansche journalisten overdrijven zoo, maar dat zij zóó zouden overdrijven, dat als de heer van Vuylsteke had gezegd: „er is nogal armoede in Curaçao, de oorlogstoestand is ook daar niet ongemerkt voorbijgegaan," de dagbladredacties hun stenografen zouden dicteeren: „no crops for four years, distress as pressing in Curacao as in Europe" en zouden gewagen van hongersnood en ellende, dat lijkt mij toch werkelijk zeer onwaarschijnlijk.

Wat ik betoogd heb is dit: er was geen enkele reden om over Curaçao te spreken, noch hier, noch in Amerika, alsof daar wat heel bijzonders aan de hand was. De economische toestand in zijn geheel genomen — men komt daar niet uit door een beroep te doen op een bepaald geval in Aruba — was door den oorlog niet noemenswaardig beïnvloed; die beïnvloeding was door de getroffen sociale maatregelen wel te voorzien.

De heer van Vuuren kan dus de lieflijke voorstelling sparen. alsof ik den nood zou wegpraten, omdat ik anders niet tot mijn politiek oogmerk zou komen om hier een beschuldiging te lanceeren, want mijn betoog is in het geheel niet zoo geweest. De misère was er niet, er heerschten normale verhoudingen, de economische verhoudingen op Curaçao — het is ook uit de ligging van het eiland zeer wel te verklaren — waren door den oorlog niet ingrijpend beïnvloed. En ik kan het bericht dat ik uit een Amerikaansch blad voorlas nog aanvullen door een ander. Ik kan er op wijzen, dat de heer Poels heeft geschreven:

„In Holland gingen er menschen naar het theater of bal, omdat zij overvloed hebben aan alles";—men zou zoo denken, dat men in een meetingzaal der sociaal-democraten was — in een Hollandsche kolonie gaan menschen naar het ziekenhuis of het graf, omdat zij gebrek hebben aan alles."

Het verschil tusschen een sociaal-democratische meeting en deze uiting is dit, dat als wij zoo spreken, wij spreken over gevallen die zich hebben voorgedaan, maar dat hier zoo wordt gesproken over gevallen die zich niet hebben voorgedaan. Dese, ik geef gaarne toe, deze weinig beteekenende nuance schijnt den geachten afgevaardigde uit Zevenbergen te ontgaan.

Ik laat de zaak verder zooals zij is en ik herhaal mijn aandrang aan de Regeering om een onderzoek in te stellen, of de heer van Vuylsteke verkeerde voorstellingen heeft gewekt, funest voor de kolonie. omtrent de positie van Curaçao.

Een tweede opmerking is deze. De Minister heeft, tot mij genoegen in zekeren zin, een naam genoemd. Toen ik sprak van den deskundige op hygiënisch gebied die naar Curaçao zou gaan naar ik was ingelicht, sprak ik niet over dr. den Houter. Dezen naam hoorde ik nieuw in deze discussie. De man, mij van hoogstbevoegde zijde genoemd, was dr. den Houter niet en wat ik in dit opzicht in het midden bracht kan op dezen arts niet worden toegepast.

Wat de onderwijsquaestie betreft, wil ik naar aanleiding van hetgeen de heer van Vuuren heeft gesproken slechts dit zeggen. Ik heb ten opzichte van het onderwijs nooit iets anders gedaan dan wat ik nu doe ten opzichte van het gedrag van den heer van Vuylsteke; ik heb gezegd: onderzoek. Het is onjuist, mijnheer van Vuuren, dat ik het bijzonder onderwijs opzettelijk in de schaduw zou hebben gesteld. Wanneer gij mijn rede zoudt willen lezen, zoudt gij zien, dat ik met waardeering heb gesproken over wat men poogt, maar dat wat men door dat pogen tot stand brengt, zoo ver blijft beneden het strikt noodzakelijke. Dat was de strekking van mijn betoog, maar het is psychologisch misschien te verklaren, dat men zich ginds zoo onmiddellijk aangerand gevoelt, wanneer men iets ongunstigs over bijzonder onderwijs zegt.

De VOORZITTER: Ik moet den geachten afgevaardigde doen opmerken, dat de tien minuten voor zijn repliek zijn verstreken, zoodat hij ingevolge het Reglement van Orde zijn rede moet eindigen.

De heer KLEEREKOPER: Mijnheer de Voorzitter! Ik was juist bezig te formuleeren...........

De VOORZITTER: dat kan wezen, maar zelfs die formuleering kan ik niet toestaan. De geachte spreker heeft gezegd, dat hij slechts 5 minuten voor zijn repliek zou noodig hebben en nu is hij reeds 10 minuten aan het woord geweest. Zijn termijn van spreken is volgens het Reglement van Orde dus verstreken en wanneer de Voorzitter dan verzoekt te eindigen, dan moet men daaraan terstond voldoen.

De heer KLEEREKOPER: Mijnheer de Voorzitter! Ik was niet anders van plan.

De heer VAN VUUREN ontving voor de tweede maal het woord en zegt:

Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde heett mij, ik zal maar zeggen, niet juist verstaan of niet juist begrepen. Ik heb niet gezegd, dat mgr. Vuylsteke, om geld in te zamelen voor zijn kerk, school en missie, overdreven zou hebben, maar ik heb gezegd, dat het wel mogelijk is, dat er in de couranten overdreven is. In dit verband heb ik me geen woord van mgr. Vuylsteke gesproken. Daarentegen heb ik er op gewezen, dat mgr. Vuylsteke,—en dit moest de geachte afgevaardigde weten, indien hij van de Curaçaosche bladen kennis nam — de juistheid van het interview heeft tegengesproken. De geachte afgevaardigde heeft hiertegenover met geen woord duidelijk gemaakt, waarom hij aan de voorstelling van het

door hem geciteerde blad meer waarde hecht dan aan de uitdrukkelijke verklaring van mgr. Vuylsteke. De geachte afgevaardigde vraagt intusschen een onderzoek naar de juistheid.

Mijnheer de Voorzitter, ik ben wel nieuwsgierig hoe en met welk recht de Regeering zal onderzoeken, wat iemand die een reis maakt in het buitenland, tijdens die reis heeft gezegd.

Indien de geachte afgevaardigde echter met zooveel stelligheid blijft verzekeren dat de toestand in Curaçao niets te wenschen overlaat en hij wil iemand hebben, die hij voor de verbreiding van de z. i. onjuiste voorstelling aansprakelijk kan stellen, dan kan ik hem mededeelen, dat ik op uitnoodiging van den Minister van Koloniën zitting heb genomen in het comité dat hier geld voor Curaçao heeft ingezameld, omdat volgens dien Minister de nood aldaar zoo groot was. De geachte afgevaardigde heeft meer dan aan hetgeen mgr. Vuylsteke heeft gezegd, houvast aan wat dan z. i. ten onrechte door den Minister is beweerd.

Wat het onderwijs betreft wil ik alleen deze woorden uit de rede van den geachten afgevaardigde op 20 Januari 1914 voorlezen:

„Het bijzonder onderwijs, dat Katholiek is, doet een schijntje voor de ontwikkeling van de bevolking. De scholen zijn slecht, er wordt slecht onderwijs gegeven en zij worden slecht bezocht."

Mijnheer de Voorzitter, ziedaar de waardeering van den geachten afgevaardigde.

De algemeene beraadslaging wordt gesloten.

Art. 1 komt in behandeling

De onderartikelen 1 tot en met 59 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemmen aangenomen.

De VOORZITTER: Bij ondert. 60 komt voor een algemeen overzicht. Door de Regeering is mij medegedeeld, dat in de cijfers daarvan nog enkele fouten zijn geslopen, die alsnog wijziging behoeven, zoodat het eerste gedeelte van dit overzicht aldus moet gelezen worden.

„Curaçao	f 680 084
Aruba	60 084
Bonaire	44 384
St. Martin [Nederlandsch gedeelte]	51 458
St. Eustatius	66 465
Saba	26 274
Kolonie	304 260
	f 1 233 009

Ik onderstel, dat de Commissie van Rapporteurs wel geen bezwaar zal hebben tegen de aangebracht wijzigen.

De heer FOCK, voorzitter van de Commissie van Rapporteurs: Mijnheer de Voorzitter! De Commissie heeft daartegen geen bezwaard.

Het gewijzigde onderart. 60 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Art. 1 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De VOORZITTER: In art. 2 van het wetsontwerg wordt door de Regeering alsnog de volgende wijziging aangebracht. In den voorlaatsten regel tusschen de artt. 24 en 55 moet worden ingevoegd: 31 *bis*.

Verlangt de Minister van Marine nog het woord tot toelichting?

De heer RAMBONNET, Minister van Koloniën a.i.: Bij de tweede Nota van Wijziging was voorgesteld om tusschen de artt. 31 en 32 te voegen een nieuw onderart. 31 *bis*. Ook voor dezen nieuwen post moet overschrijving uit „Onvoorzien" mogelijk worden gemaakt, wat bij vergissing bij de Nota van Wijziging zelf niet was geschied.

De VOORZITTER: Ik onderstel dat dat de Commissie van Rapporteurs geen bezwaar tegen de wijziging zal hebben?

De heer FOCK, voorzitter van de Commissie van Rapporteurs: Mijnheer de Voorzitter! De Commissie heeft geen bezwaar tegen deze wijziging.

Het gewijzigde art. 2 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De art. 3, 4 en de beweegreden worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Het wetsontwerp wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Nota Bene.

Om onze lezers in de gelegenheid te stellen de zeer uitvoerige behandeling onzer *Begrooting in de 2e Kamer* in zijn geheel in eens te lezen, hebben wij ons genoodzaakt gezien een bijblad aan ons nummer van heden toe te voegen, en nog verschillende artikelen achterwege te laten.

VAN HOLLANDERS DIE VOOR FRANKRIJK VECHTEN.

I.

Een Nederlander, die in Franschen dienst is geweest en gevochten heeft bij Atrecht, in het labyrinth en in de suikerfabriek van Souchez vertelt o. a. in de *Maasbode* van zijn wedervaren:

Ik ben Hollander, Hagenaar van geboorte, maar verbleef sinds eenigen tijd in Frankrijk, toen de oorlog uitbrak. De geestdrift, die van alle kanten in Frankrijk opgloeide en iedereen ten strijde stuurde, greep ook mij, zoodat ik als vrijwilliger dienst nam. Maar ik was bij lange na niet de eenige Hollander. O, neen, neen. Toen ik in Rouaan, de verzamelplaats der vrijwilligers kwam, trof ik daar reeds enkele tientallen landgenooten.

Zoo vond ik er onze Van Dijk, een Rotterdammer, die sinds jaren een goede betrekking had in Parijs, daar getrouwd en vader was van drie kinderen. Ook hij was zelf gekomen en waarachtig niet om te luieren. Hij toonde zich een kranig soldaat en gaf ons meermalen 't voorbeeld.

't Gebeurde bij een aanval op het labyrinth, genoeg bekend uit de officieele communiqué's Wij Hollanders, die een afzonderlijke actie vormden, namen er aan deel. 't Ging er akelig verwoed toe in den doolhof, die wel een hel geleek. Onze kapitein,— hij was een Deen en heette Wetterstrom, — die door allen om zijn dapperheid en goedheid geëerd en bemind werd, viel in 't labyrinth. Hij had een eenzamen, vooruitgeschoven post ingenomen en zijn lichaam lag binnen het bereik van den vijand 't Was of de Duitschers den kapitein wilden behouden, zoo schoten zij.

Doch daar ging Van Dijk. Hij vloog. 't Leek of hij door een brandend huis snelde, waar van alle kanten de stukken neerstortten, zoo barstten de Duitsche granaten. Zoo nu en dan was er niets van hem te zien. Toch geraakte hij bij onzen kapitein en in een oogwenk lag de kleine Deen op den breeden schouder van den Nederlandschen slager, die enkele oogenblikken later onder een stroom van projectiels weer veilig binnen onze loopgraven terugkeerde.

Kapitein Wetterstrom was helaas reeds overleden.

Van Dijk kreeg zijn belooning.

Generaal Brulard die langen tijd in Marokko gediend heeft en thans bevelhebber is van de twee vreemdelingenregimenten in Frankrijk, complimenteerde den Nederlandschen slager, terwijl door onze overste hem de oorlogsmedaille op de borst werd gehecht.

De kononel, die enkele dagen later zelf op het veld van eer viel, hield daarbij een toespraak, waarin hij o. m. zeide: „Van alle buitenlanders marcheer ik liever met 1 compagnie Hollanders dan met drie compagnieën Grieken of andere vreemdelingen. Gij, Hollanders, die zelf zulke schoone koloniën hebt, welke een leger bezitten, dat niet te onderschatten is, uw hoedanigheden als soldaat zijn genoeg bekend, om niet te twijfelen aan de kwaliteit van uw gevechtswaarde."

Van Dijk kreeg zijn medaille en alle Nederlanders deelden in zijn trots en vreugde.

„Hoeveel Nederlanders zijn in Franschen dienst?"

„Ongeveer drie à vier honderd, naar men zeide, doch ik heb er slechts een 60 tal gekend, die tot mijn sectie behoorden."

Zoo maakte ik kennis met een aardigen jongeman, een Utrechtschen student, v. d. Vlugt genaamd, die in Parijs op zijn studiereis was, toen de oorlog uitbrak, en dienst nam als Roodekruissoldaat en ziekenverpleger. In zijn eerste functie bracht hij tal van gewonden onder hoogst gevaarlijke omstandigheden van het slagveld en als ziekenverpleger wijdde hij in het bijzonder zijn zorgen aan soldaten, die door besmettelijke ziekte waren aangetast. Hij heeft tal van typhus-lijders verpleegd, tot hij zelf door deze ziekte werd aangetast en eenigen tijd in het hospital van Lyon moest worden opgenomen.

Verder Jhr. Quarles van Ufford, die gewoon soldaat is, evenals die 42-jarige graaf Dumonceau.

Een zekere Dinkhuyze uit Den Haag, een oud-gediende van het vreemdelingenlegioen, die vóór den oorlog portier was in den Franschen Bazar te Rotterdam, en dadelijk bij zijn aanmelding te Rouaan tot korporaal werd benoemd. Dinkhuyze was één flink soldaat, werd meermalen in de dagorde vermeld en zou zeker nog wel een hoogeren graad hebben bereikt, wanneer een droevig ongeluk hem niet had verhinderd verder te gaan. In 't begin van dit jaar zijn Dinkhuyze's voeten bevroren; het gebeurde bij Craonne, waar verscheidene mannen van het vreemdelingen-legioen door hetzelfde ongeluk getroffen werden.

Dan hadden wij twee sergeants, een zekeren Jansen uit Maastricht, die reeds lang in Frankrijk woonde en een dappere kerel was, die het nog wel tot den officiersrang brengen zal. De andere sergeant heette Funke, geboren in Amsterdam en bij Loos gesneuveld.

Onderscheiden hebben zich ook de 4 gebroeders De Boers, Joodsche diamanthandelaren, wonende te Parijs, van wie er 3 gesneuveld en 1 zwaar gewond is.

Niet te vergeten ook onzen militairen kleermaker. Een kerel was dat, die Smeekens! Hij kwam uit Amsterdam en had zijn pensioen voor meer dan 12 jaren dienst in Nederlandsch-Indië. Tot voor het uitbreken van den oorlog was hij in dienst bij de firma Ed. Troe te Amsterdam, maar toen de eerste schoten gevallen waren is hij naar Frankrijk getrokken en heeft daar als vrijwilliger dienst genomen. Thans is Smeekens, die reeds 47 jaar telt, overgegaan bij het Belgische leger.

Gekend heb ik een zeer jong Amsterdams student in de medicijnen, v. Biene, die bij het begin van den krijg naar Frankrijk was gekomen en daar dienst had genomen.

Tot onze sectie behoorden ook de gebroeders Hilleman, rijke fabrikanten te Parijs, de gebroeders Kok, van wie er 2 gesneuveld zijn en 1 gewond, de gebroeders Koekebier, Parijsche banketbakkers, een zekere Desmet, een oud onderofficier van de mariniers, thans korporaal bij het legioen; Viane uit Delft, die reeds lang in het vreemdelingen-legioen dient, Sterkman, vroeger wachtmeester bij de cavalerie te Arnhem.

Dan sergeant Neuman, oud-kapitein bij de marechaussée in N.-Indië, die pensioen had en sinds tien maanden in Parijs woonde, toen de oorlog uitbrak en wijl hij goed met paarden kon omgaan, bij den ravitailleeringsdienst geplaatst werd.

Verder een zekere v. Enthoven, die een groote rijwielen-zaak dreef in Saida (Algiers), de Rotterdammers Spiering, v. Dam en Kam, van wie de laatste bij het labyrint gevallen is.

Ook de Delfsche ingenieur Koggemans te Parijs behoorde tot onze sectie, later is hij overgegaan naar de Fransche genie.

Ten slotte luitenant v. 't Hart, die tot de administratie-troepen te Parijs behoorde doch overplaatsing vroeg bij het actieve leger. Niet te vergeten ook Duijnstee uit Haarlem, die tweemaal gewond werd, Dekkers en Jansma, een Fries, gesneuveld in den strijd om de suikerfabriek van Souchez, Uffelman uit Sittard, bij hetzelfde gevecht ernstig aan den arm gewond, zoodat dit lichaamsdeel moest geamputeerd worden, de Brabanders Van Rijswijk en Bennebroek, die in het labyrint vielen, alsmede Vanheide, een Tilburger, die op dezelfde plaats zwaar gewond werd.

En 't is waar, nu ik over Tilburg spreek, denk ik er aan, dat ik warempel den voornaamsten Hollander van „ons leger" nog zou vergeten. Van Rooy heet hij. De Franschen noemden hem „le Roi des Hollandais" en met recht, want deze Tilburgenaar was ons allen de baas in moed, uithoudingsvermogen en behulpzaamheid. Hij was de lieveling van het heele regiment, de moeilijkste zendingen werden hem op gedragen en 't leek wel of hij een speciaal talent had in het patrouilleloopen. Ondanks al zijn roem — hij werd drie of viermaal eervol vermeld, ontving het „croix de guerre," en naar ik meen ook het legioen van eer — bleef van Rooy zeer eenvoudig. Meermalen zijn hem de galons (zelfs de sergeant-majoorsstrepen) aangeboden, doch hij heeft steeds geweigerd, hetgeen echter wel ten deele te wijten was aan het feit, dat hij zich slecht in de Fransche taal kon uitdrukken.

Van Rooy woonde nog niet zoo heel lang in Frankrijk, toen de oorlog uitbrak. Hij was werkzaam in een laken-fabriek te Elbeuf en stond natuurlijk als een der eerste vreemdelingen in Rouaan om zich te melden.

Nooit kwam hij van een verkenningstocht terug of hij bracht buit mee, 't zij een machinegeweer, een Duitsche soldaat, of wat anders.

Bij voorkeur ging hij er alleen op uit, wat ten strengste verboden is, doch wijl hij door zijn goede hoedanigheden en schitterende prestaties nu eenmaal een streepje voor had, werd hem nog weleens verlof gegeven alleen uit de loopgraven te kruipen.

Ik herinner me nog een geval van dien Tilburger, 't welk ik u ga vertellen.

't Was bij Craonne in den vorigen winter. Ons regiment van de „legion" hield het kerkhof van dat plaatsje bezet, terwijl de Duitschers op een heuvel lagen, welke dicht bij het kerkhof oprijst. Zij bleven, behalve natuurlijk bij hun dagelijksche artill.-groeten, kalm en zwijgzaam, tenminste zoolang wij niet poogden door het groote gat in den kerkhofmuur, dat onze artillerie erin gemaakt had, naar voren te dringen.

De Duitschers hadden aan den voet van dien heuvel een uitstekende luisterpost, die zelfs des nachts de nadering van de patrouilles constateerde en signaleerde.

Wij, die elken nacht bij 't patrouilleloopen last hadden van die kerels, moesten er toch een eind aan maken. Doch 't ging niet gemakkelijk. Waar lagen de Duitschers te luistervinken?

Eens op een nacht, dat we weer op patrouille waren, bleef Van Rooy plotseling als een jachthond staan. Nu weet ik het, zei ie; luitenant geef me uw revolver, want een geweer is verduiveld lastig om in die gaten te kruipen. Ik zal ze d' er uit halen, die Duitschers.

Aanvankelijk wilde de luitenant zijn revolver niet geven, maar ten slotte bezweek hij voor het aandringen van den „lieveling", op voorwaarde, dat Van Rooy nog een paar man zou meenemen. Het is namelijk, gelijk ik reeds vertelde, absoluut verboden, dat één man zich alléén naar vijandelijke verschansingen begeeft.

Doch Van Rooy bleef aanhouden, en eindelijk gaf onze luitenant toe.

De Tilburgenaar kroop op handen en voeten weg in de richting van de Duitsche loopgraven, en weldra zagen of hoorden wen iets van hem.

Onze sectie had van 10 tot 12 uur — elke afdeeling wordt om twee uur afgelost— patrouille-dienst, maar toen onze tijd reeds verstreken was, liet Van Rooy nog steeds op zich wachten.

Wij gingen vreezen, dat onze kameraad niet meer komen zou, een gevoelen, 't welk vooral den luitenant pijnigde, wijl hij hem allen had laten gaan.

Doch eindelijk, — wij lagen reeds in verschansingen — daar kwam Van Rooy aangemarcheerd. Hij had bij zich: 1 trombonne (muziekinstrument) twee manschappen en een der manschappen van den Duitschen post.

Toen hij weer achter onzen muur was, blies hij stil het „Ave Maria" dat overigens zijn dagelijksch lied vormde.

Van Rooy werd gecomplimenteerd door generaal Brulard en eervol vermeld in de dagorder.

Enkele dagen later — natuurlijk des nachts — ging Van Rooy buiten zijn diensttijd er weer op uit en bracht 2 Duitschers binnen, waarvan de een 64000 francs aan Fransch geld en de andere ettelijke gouden horloges bij zich droeg.

Zoo voerde hij nog verschillende stoutmoedige daden uit, maar zijn schitterendste praestatie volbracht hij in het labyrinth, waar hij na den bekenden strijd van 10 dagen de eerste was, die den „doolhof" binnendrong.

Van Rooy is later overgegaan bij het Belgische leger, waarin hij nu sinds eenigen tijd dient.

Buitenland.

Griekenland.

Griekenland schijnt door de entente machten als een „quantité negligeable" beschouwd te worden, of liever de eischen, die de entente aan de houding van „zeer welwillende" neutraliteit van Griekenland meent te mogen en te kunnen stellen, nemen steeds grooter omvang. Een gemakkelijk te voorzien en ook menigmaal aangekondigd gevolg van de dubbelzinnige houding door Griekenland aangenomen en van het onzuivere neutraliteits-standpunt, waarop dit land zich plaatste.

Naar de Grieksche bladen melden, heeft de entente nu weder voor haar operaties beslag gelegd op het eilandje Kastelorido, aan de Zuidelijke kust van Klein-Azië, ten Westen van de golf van Adalia. Er is daar een afdeeling Fransche expeditie-troepen geland, ten einde een optreden van de geallieërden tegen Adalia te vergemakkelijken. De Grieksche regeering zou tegen het feit geprotesteerd hebben, maar dat protest zal of slechts formeel zijn, of het zal geen effect hebben.

Welke plannen de entente met een expeditie tegen Adalia voor heeft, is niet zeer duidelijk. De stad ligt in een zeer ongezonde en waterrijke streek, en heeft alleen als havenplaats beteekenis. Als steunpunt van strategische ondernemingen schijnen zich de plaats en de omgeving niet bijzonder te leenen, zoodat men in de eventueële bezetting van de stad misschien een poging te zien zou hebben, om de Turksche strijdkrachten te verdeelen en mogelijk ook om Griekenland een lokaas voor te houden, dat het tot verdere concessies en, als het kon, tot een partij kiezen aan den kant der entente zou moeten verleiden. Want de Grieksche idealen strekken zich ook, zooals men weet, verre tot de Klein-Aziatische kusten uit, en een bezetting van Adalia door de entente zou kunnen beteekenen, dat Griekenland, in geval van een niet zich aansluiten bij de entente, zijn droomen naar het Klein-Aziatische gebied zou hebben te laten varen.

De verdediging van Saloniki.

De *Vossische Zeitung* bevat de volgende schets over de verdediging van Saloniki, van haren correspondent Mario Rassarge:

Toen ik te Doiran aankwam, waar de spoorweg dicht langs de Bulgaarsch-Grieksche grens gaat, was dit reeds sinds acht dagen door de Engelschen ontruimd; slechts een patrouille van twee Fransche dragonders was te zien. De schemering was reeds ingetreden, aan de overzijde van het meer schitterden de lichten der thans door de Bulgaren bezette stad. Toen wij in Kilindir op de eerste Engelsche voorposten stieten, was het reeds geheel donker. Het station was bezet door Grieksche troepen; daarachter en in de velden waren Entente troepen in tenten gelegerd. Er vertrok juist een trein met zouaven. Naar men mij zeide, zou nog verder achterwaarts stelling worden genomen. De gelande troepen denken voorloopig niet aan offensief optreden, maar het bleek duidelijk, dat zij van plan zijn hier stand te houden.

Het volgende station Sarigool, was vol Fransche en Engelsche soldaten, die alle bruggen bezet hadden. Aldaar en aan den voet van heuvels die versterkt moesten worden, werd des nachts gewerkt. Ten Zuiden van Saloniki werd de bodem met beton belegd, terwijl getracht wordt, de beide dalen die van uit het Noorden toegang verleenen, het Wardar- en het Galiko-dal, af te sluiten. In deze dalen bevinden zich uitgestrekte moerassen, terwijl zich hier en daar een eenzaam een heuvel verheft.

De lijn naar Karassouli is voor het verkeer afgesloten, bij Sarigool hield de achterwaartsche beweging, die ik waargenomen had op en vandaar tot de eerste huizen der stad stonden de tenten met steeds kleiner tusschenruimten, zich eindelijk verliezende aan den voet der hoogten rechts en links, van welke de vijanden, die dag en nacht arbeidden, een onneembaren muur willen maken. Lange rijen automobielen begaven zich naar de stad; aldaar aangekomen moest ik te voet mijn hotel opzoeken en ontmoette onderweg nog verscheidene rijen vrachtauto's, die naar de haven gingen en terug. Voor den ingang der haven lagen twee kruisers die signalen gaven. Een transportschip werd uitgeladen, terwijl ver buitenwaarts nog drie stoomschepen lagen en op het aanbreken van den dag wachtten om binnen te varen. Uit alles blijkt, dat de Entente er niet aan denkt, om Saloniki op te geven.

Tot nog toe zijn 210.000 man geland, waaronder ongeveer 90.000 Engelschen, van de overigen bestaat het grootste deel uit koloniale troepen uit Afrika. Tot dusver zijn 27.000 gewonden en zieken teruggezonden. De Engelschen schatten het totale verlies op 40 000 man, zoodat nog 170.000 man beschikbaar zijn. Men verwacht nog meer versterkingen; een groot transport van 40.000 man is van Marseille onderweg. Verder worden vooral door de Engelschen geweldige hoeveelheden materiaal aangevoerd.

Tot nu toe zijn meer dan 1200 kanonnen outscheept geworden; daaronder bevonden zich aanvankelijk van oudere constructie; thans echter wordt uitsluitend beschikt over het modernste geschut en zware batterijen met enorme vuurmonden, die voor den eersten verdedigingsgordel bestemd zijn. Al het ijzerdraad in Saloniki is opgekocht; eindelooze rijen karren, geladen met cement, groote steenen, houten en ijzeren balken, gaan dagelijks op en neer.

De Entente heeft thans reeds in rusteloozen arbeid de eerste verdediginglinie om Saloniki in gereedheid gebracht, en werkt thans aan de tweede.

De Engelschen en de Franschen leggen achter deze liniën nieuwe wegen aan en herstellen de oude. De verschillende kampen zijn voorzien van verscheidene automobielen om snel troepen te kunnen verplaatsen.

Monaco.

Berichten uit Rome melden het herstel van de diplomatieke betrekkingen tusschen het Vaticaan en het miniatuur-vorstendommetje Monaco, welke sedert 1911 verbroken waren,

BIJBLAD VAN DE AMIGOE DI CURACAO

wegens het optreden toen-ter-tijd van den vorst in Rome.

Op zich lijkt dit feit niet van zoo groote beteekenis. Het nauw 20.000 inwoners tellende vorstendom zal bij de gigantische gebeurtenissen, die nu de wereld beroeren, al heel weinig invloed kunnen uitoefenen en in de benoeming van graaf Capello tot gezant bij het Vaticaan zou men dan ook slechts een verblijdend bewijs te zien hebben van den stijgenden invloed van den H. Stoel, zonder verdere innerlijke beteekenis.

Maar men heeft bij deze benoeming wel te overwegen, dat Monaco op de Zuid-Oostkust van Frankrijk gelegen is, en dat Prins Albert en de leidende politicus in Frankrijk, Briand, zeer hartelijke betrekkingen onderhouden.

Graaf Capello zal als gezant van Monaco tijd en gelegenheid genoeg hebben om buiten de belangen van zijn „land" ook nog andere belangen te behartigen en onmogelijk is het dan ook niet, dat hij als officiëel vertegenwoordiger van den speelbank-vorst tevens zal optreden als niet officiëel vertegenwoordiger van de Fransche regeering. En zóó beschouwd zou de benoeming zeker een zeer belangrijke beteekenis krijgen.

Het herstel der relaties tusschen Monaco en het Vaticaan in dezen uitgebreidere beteekenis zou dan ook in verband gebracht kunnen worden met het bezoek van kardinaal De Cabrières aan het Vaticaan. Blijkens een interview in de „Croix" is de kwestie van het herstel der betrekkingen tusschen het Vaticaan en Frankrijk zeker een der leidende gedachten geweest, die de reis van den kardinaal beheerscht hebben.

Belastingen.

De inkomsten van de Koloniale kas bedroegen over het laatste kwartaal

	4de kwartaal 1915	4de kwartaal 1914
Curaçao.		
A. aan belastingen	117,448	126,976
B. aan andere inkomsten	23,752	17,579
totaal	141,200	144,555
Aruba.		
inkomsten A.	6,209	8,056
idem B.	3,240	1,777
totaal	9,449	9,833
Bonaire.		
inkomsten A.	3,195	4,288
idem B.	1,107	1,146
totaal	4,304	5,434
Saint Martin.		
inkomsten A.	2,874	2,396
idem B.	727	697
totaal	3,601	3.093
Saint Eustatius.		
inkomsten A.	1,761	1,890
idem B.	329	424
totaal	2,090	2,314
Saba.		
inkomsten A.	1,372	1,293
idem B.	389	423
totaal	1,761	1,716

Zooals men ziet waren de koloniale middelen in het *laatste* kwartaal van 1915 over het algemeen minder dan in hetzelfde kwartaal van 1914, toch is het verschil maar zeer gering.

Aan de goede menschen van Aruba betuigen wij onzen innigsten dank voor de buitengewone deelneming, gedurende de ziekte, het afsterven en de begrafenis van onzen dierbaren

frater M. Constantius.

Namens mijne confraters,
fr. M. Gerontius,
Aruba. Directeur.

Oprechte dank aan onze Vrienden voor de hartelijke deelneming bij het overlijden van onzen medebroeder

fr. M. Constantius.

De fraters van het St. Thomas-College.

Curaçao, 2 Februari 1916.

Verloofd:

Hiltje A. Appel

en

Henri A. G. Kerstjens.

Curaçao, Rotterdam. } 27—1—'16.

Marktbericht van den Curaçaoschen Handelsbond.

Van 4 Febr. 1916.

AARDNOTEN (Pindas) per KG.........	—
ZOUT per vat van 130 K.G.........	f 0.80
DIVIDIVI per K,G.........................	„ 0.06½
ORANJESCHILLEN per KG. 1st kw.	„ 0.40
id. per KG. 2e kw.	„ 0.30
HUIDEN per K.G.........................	„ 0.70
GEITENVELLEN per K.G..	„ 0.80
WOL per K.G..............................	, 0.10
SCHAPENVELLEN per stuk.........	„ 0.50
BEENDEREN per K.G..................	„ 0.02
RECINUS-ZAAD per K.G..............	„ 0.05
STROOHOEDEN (hippijapa).	
Kwaliteit No, 1............per dozijn	„ 3,12½
„ „ 1 (gebleekt),, „	„ 3.25
„ „ 2 „ „	„ 5.
„ „ 3 „	„ 6.12½
„ „ 3 „ „	„ 6.80
„ „ 4 „ „	„ 7
„ „ 5 „ „ OLA	„
„ „ 6 „ „	„ 8
„ „ 7 „ „	„ 9
„ „ 8 „ „ OLA	„ 7.20
„ „ 9 „ „	„ 12.50
„ „ 10 „ „ OLA	„
„ „ 11 „ „	„
„ „ 12 „ „ OLA	„
„ „ 13 „ „	„
„ „ 14 „ „ OLA	„
„ „ 15 „ „	„
„ f van 25 c.M. of minder f.	
STROOHOEDEN (latal):	
Kwaliteit per dozijn	f 1,12½